

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№4

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB[®]
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

OpenAIRE

ROAD

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN
INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

BASE

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

Crossref

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2026

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 2026-yil, aprel.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoiraz Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Faxridinov Zafarjon Faxridin o'g'li, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi HIJQKD boshqarma boshlig'i
Utayev Uktam Choriyevich, Anijon viloyati prokurorining o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi IJQK Departamentining Namangan viloyati boshqarmasi boshlig'i
Buzrukhonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golischeva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukarimova Dinara Rustamxonovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoirazimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Fakhridinov Zafarjon Fakhridin ogli, Head of the DCEC under the Prosecutor General's Office of the Rep. of Uzb.
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Prosecutor of Anijan Region
Ochilov Farkhod, Head of the Namangan Regional Department of the Department of Internal Affairs of Rep. of Uzb.
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyea Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Abdukarimova Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

O'ZBEKISTONDA RAQAMLI TO'LOV INFRATUZILMASINI SHAKILLANISHI VA RIVOJLANISH DINAMIKASI: TARIXIY, ILMIY HAMDA BOZOR TAHLILI	32
A.A. Akbarov, X.R. Aliyev	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA BUXGALTERIYA HISOBINI TASHKIL ETISHNING ME'YORIY-HUQUQIY ASOSLARI VA ULARNING IQTISODIY AHAMIYATI.....	42
Karayev Payzillaxon Yusufxonovich	
TURIZM KORXONALARINING INNOVATSION FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISHDA MOLIYAVIY AKTIVLARINING ROLI.....	47
Ruzibayeva Nargiza Xakimovna	

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA BUXGALTERIYA HISOBINI TASHKIL ETISHNING ME'YORIY-HUQUQIY ASOSLARI VA ULARNING IQTISODIY AHAMIYATI

Karayev Payzillaxon Yusufxonovich

Namangan davlat texnika universiteti professori
Iqtisodiyot fanlari doktori (DSc).

Annotatsiya. Mazkur maqolada O'zbekiston Respublikasida buxgalteriya hisobini tashkil etishning me'yoriy-huquqiy asoslari, ularning tarkibi hamda amaliy qo'llanilishi tahlil qilingan. Shuningdek, milliy buxgalteriya hisobi tizimini tartibga soluvchi asosiy normativ-huquqiy hujjatlar va ularning iqtisodiy jarayonlarga ta'siri ilmiy jihatdan asoslab berilgan. Tadqiqot davomida buxgalteriya hisobi tizimini xalqaro moliyaviy hisobot standartlari (IFRS) bilan uyg'unlashtirish masalalari ham ko'rib chiqilgan. Natijada, me'yoriy-huquqiy bazani takomillashtirish iqtisodiy samaradorlikni oshirishda muhim omil ekanligi aniqlangan.

Kalit so'zlar: buxgalteriya hisobi, me'yoriy-huquqiy asos, BHMS, IFRS, moliyaviy hisobot, iqtisodiy samaradorlik, normativ hujjatlar, hisob siyosati, moliyaviy nazorat, investitsiya muhiti.

Abstract. This article analyzes the regulatory and legal framework for the organization of accounting in the Republic of Uzbekistan, its structure, and practical application. It also provides a scientific justification of the impact of key regulatory documents governing the national accounting system on economic processes. The study examines issues related to the harmonization of accounting with International Financial Reporting Standards (IFRS). The results indicate that improving the regulatory framework is an important factor in enhancing economic efficiency.

Key words: accounting, regulatory framework, national accounting standards (BHMS), IFRS, financial reporting, economic efficiency, нормативные документы, accounting policy, financial control, investment climate.

Аннотация. В данной статье проанализированы нормативно-правовые основы организации бухгалтерского учета в Республике Узбекистан, их структура и практическое применение. Также научно обосновано влияние основных нормативных документов, регулирующих национальную систему бухгалтерского учета, на экономические процессы. В ходе исследования рассмотрены вопросы гармонизации бухгалтерского учета с международными стандартами финансовой отчетности (IFRS). В результате установлено, что совершенствование нормативно-правовой базы является важным фактором повышения экономической эффективности.

Ключевые слова: бухгалтерский учет, нормативно-правовая база, НСБУ (BHMS), IFRS, финансовая отчетность, экономическая эффективность, нормативные документы, учетная политика, финансовый контроль, инвестиционный климат.

KIRISH

Hozirgi globallashuv sharoitida iqtisodiyotning barqaror rivojlanishini ta'minlashda korxonalarda buxgalteriya hisobini to'g'ri tashkil etish alohida ahamiyat kasb etadi. Buxgalteriya hisobi nafaqat xo'jalik yurituvchi subyektlarning moliyaviy holatini aks ettiradi, balki boshqaruv qarorlarini qabul qilishda muhim axborot manbai

sifatida ham xizmat qiladi. Shu bois, ushbu tizimni samarali yuritish, avvalo, puxta ishlab chiqilgan me'yoriy-huquqiy bazaga asoslanadi.

O'zbekiston Respublikasida mustaqillik yillarida buxgalteriya hisobini tashkil etish tizimi tubdan isloh qilinib, bozor iqtisodiyoti talablariga mos ravishda takomillashtirildi. Xususan, "Buxgalteriya hisobi to'g'risida"gi Qonun, Buxgalteriya hisobining milliy standartlari (BHMS), shuningdek, Prezident farmonlari va Hukumat qarorlari ushbu sohani tartibga soluvchi muhim huquqiy asoslar hisoblanadi.

So'nggi yillarda iqtisodiyotning liberallasuvi va xalqaro integratsiya jarayonlarining kuchayishi natijasida buxgalteriya hisobi tizimini xalqaro moliyaviy hisobot standartlari (IFRS)ga moslashtirish masalalari dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Bu esa moliyaviy hisobotlarning shaffofligini oshirish, xorijiy investitsiyalarni jalb qilish hamda milliy iqtisodiyotning raqobatbardoshligini ta'minlashga xizmat qilmoqda.

Mazkur maqolaning maqsadi O'zbekiston Respublikasida buxgalteriya hisobini tashkil etishning me'yoriy-huquqiy asoslarini o'rganish, ularning iqtisodiy ahamiyatini tahlil qilish hamda ushbu tizimni yanada takomillashtirish bo'yicha ilmiy-amaliy takliflar ishlab chiqishdan iborat.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR TAHLILI

Buxgalteriya hisobini me'yoriy-huquqiy jihatdan tartibga solish masalalari iqtisodiy adabiyotlarda keng o'rganilgan. Xususan, xalqaro tajribada buxgalteriya hisobi tizimini standartlashtirish hamda uni xalqaro moliyaviy hisobot standartlari (IFRS) asosida yuritish ustuvor yo'nalishlardan biri sifatida qaraladi. Xalqaro moliyaviy hisobot standartlarini ishlab chiquvchi organ — IASB tomonidan ishlab chiqilgan IFRS tizimi moliyaviy hisobotlarning shaffofligi va taqqoslanishini ta'minlashga xizmat qiladi [1].

Mahalliy ilmiy tadqiqotlarda esa O'zbekiston Respublikasida buxgalteriya hisobini tartibga soluvchi me'yoriy-huquqiy baza va uning rivojlanish bosqichlari atroflicha tahlil qilingan. Jumladan, "Buxgalteriya hisobi to'g'risida"gi Qonun mamlakatda buxgalteriya hisobi tizimini tashkil etishning asosiy huquqiy poydevori sifatida e'tirof etiladi [2]. Ushbu qonun buxgalteriya hisobini yuritishning umumiy prinsiplari, moliyaviy hisobotlarni tuzish va taqdim etish tartibini belgilaydi.

Shuningdek, O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi tomonidan tasdiqlangan Buxgalteriya hisobining milliy standartlari (BHMS) buxgalteriya hisobini yuritishning uslubiy asoslarini shakllantiradi [3]. Mazkur standartlar korxonalarda hisob siyosatini ishlab chiqish, aktiv va majburiyatlarni baholash, daromad va xarajatlarni tan olish kabi muhim jihatlarni tartibga soladi.

Ilmiy adabiyotlarda qayd etilishicha, milliy buxgalteriya tizimini xalqaro standartlarga moslashtirish jarayoni iqtisodiy samaradorlikni oshirishning muhim omillaridan biri hisoblanadi. Xususan, Karimov A. tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda moliyaviy hisobotlarning xalqaro standartlarga mosligi investorlar ishonchini oshirishi hamda korxonalarining moliyaviy barqarorligini mustahkamlashi ta'kidlangan [4].

Shu bilan birga, ayrim tadqiqotlarda amaldagi me'yoriy-huquqiy bazaning murakkabligi, normativ hujjatlarining tez-tez o'zgarishi hamda ularni amaliyotga joriy etishdagi qiyinchiliklar mavjudligi qayd etilgan. Bu esa buxgalteriya hisobini tashkil etishda yagona, barqaror va tizimli yondashuvni shakllantirish zarurligini ko'rsatadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotda tizimli tahlil, qiyosiy tahlil, induksiya va deduksiya usullaridan foydalanildi. Shuningdek, O'zbekiston Respublikasida buxgalteriya hisobini tartibga soluvchi me'yoriy-huquqiy hujjatlar ilmiy jihatdan o'rganilib, ularning amaliy qo'llanilishi baholandi.

Tadqiqot jarayonida milliy va xalqaro standartlar o'rtasidagi farqlar tahlil qilinib, ularning iqtisodiy samaradorlikka ta'siri ilmiy asosda yoritildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

O'zbekiston Respublikasida buxgalteriya hisobini tashkil etishning me'yoriy-huquqiy asoslari mamlakat iqtisodiy tizimining muhim institutsional elementlaridan biri hisoblanadi. So'nggi yillarda amalga oshirilayotgan iqtisodiy islohotlar doirasida buxgalteriya hisobini tartibga soluvchi normativ baza tubdan takomillashtirilib, uning xalqaro standartlarga mosligi bosqichma-bosqich ta'minlanmoqda. Bu esa, o'z navbatida, xo'jalik yurituvchi subyektlar faoliyatining shaffofligi va ishonchliligini oshirishga xizmat qilmoqda.

Buxgalteriya hisobini tartibga solish tizimi ko'p pog'onali xarakterga ega bo'lib, unda qonunlar, qonunosti hujjatlar hamda uslubiy ko'rsatmalar o'zaro uyg'unlikda amal qiladi. Mazkur tizimning asosiy maqsadi moliyaviy axborotlarning aniqligi, to'liqligi va taqqoslanishini ta'minlashdan iborat.

1-jadval. O'zbekistonda buxgalteriya hisobini tartibga soluvchi me'yoriy-huquqiy tizimning tarkibiy tuzilmasi va funksiyalari

№	Me'yoriy daraja	Hujjat turi	Asosiy vazifasi	Amal qilish doirasi
1	Yuqori daraja	Qonunlar	Umumiy qoidalarni belgilash	Barcha subyektlar
2	Strategik daraja	Prezident farmonlari	Islahotlarni yo'naltirish	Tarmoqlar kesimida
3	Ijro darajasi	Vazirlar Mahkamasi qarorlari	Amalga oshirish mexanizmi	Amaliy faoliyat
4	Uslubiy daraja	BHMS	Hisob yuritish qoidalari	Korxonalar
5	Xalqaro daraja	IFRS	Global standartlar	Xalqaro kompaniyalar

Ushbu jadvaldan ko'rinib turibdiki, O'zbekistonda buxgalteriya hisobini tartibga solish tizimi qat'iy ierarxik tuzilishga ega bo'lib, har bir daraja o'ziga xos funksiyani bajaradi. Yuqori darajadagi normativ-huquqiy hujjatlar umumiy prinsiplarni belgilasa, quyi darajadagi hujjatlar ularni amaliyotga joriy etish mexanizmlarini ishlab chiqadi.

So'nggi yillarda Buxgalteriya hisobining milliy standartlarini (BHMS) xalqaro standartlarga yaqinlashtirish bo'yicha amalga oshirilgan chora-tadbirlar milliy hisob tizimining sifat jihatidan yangi bosqichga ko'tarilishiga olib keldi. Xalqaro moliyaviy hisobot standartlari (IFRS)ning joriy etilishi yirik korxonalar va aksiyadorlik jamiyatlarida moliyaviy hisobotlarning xalqaro talablar asosida shakllantirilishini ta'minlamoqda. Bu esa, o'z navbatida, xorijiy investorlar uchun ochiq va ishonchli axborot muhitini yaratadi.

Buxgalteriya hisobining me'yoriy-huquqiy asoslari nafaqat hisob yuritish jarayonini tartibga soladi, balki iqtisodiy jarayonlarga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Ayniqsa, moliyaviy intizomni mustahkamlash, soliqqa tortish bazasini kengaytirish hamda davlat byudjeti daromadlarini oshirishda uning ahamiyati katta.

2-jadval. Me'yoriy-huquqiy bazaning iqtisodiy ko'rsatkichlarga ta'siri (tahliliy baholash)

Ko'rsatkich	Ta'sir mexanizmi	Natijaviy samara
Moliyaviy shaffoflik	Hisobot standartlashuvi	Ishonchlilik oshadi
Investitsion jozibadorlik	IFRS joriy etilishi	Kapital oqimi ortadi
Soliq tushumlari	Hisob aniqligi	Byudjet daromdlari ko'payadi
Korxona samaradorligi	Boshqaruv axboroti sifati	Foyda darajasi oshadi
Raqobat muhiti	Taqqoslanadigan hisobotlar	Bozor samaradorligi ortadi

Mazkur jadval asosida olib borilgan tahlillar shuni ko'rsatadiki, buxgalteriya hisobining puxta me'yoriy-huquqiy bazasi iqtisodiyotning turli sohalariga kompleks ta'sir ko'rsatadi. Xususan, moliyaviy hisobotlarning shaffofligi va ishonchliliigi oshishi investorlar ishonchini mustahkamlab, iqtisodiyotga qo'shimcha kapital jalb etilishiga imkon yaratadi.

Bundan tashqari, aniq va to'liq buxgalteriya hisobi soliq organlari uchun ishonchli axborot bazasini yaratib, soliqqa tortish tizimining samaradorligini oshiradi. Natijada davlat byudjetiga tushumlar barqarorlashadi hamda iqtisodiy rivojlanish uchun zarur moliyaviy resurslar shakllanadi.

Shu bilan birga, me'yoriy-huquqiy bazaning takomillashuvi korxonalarda ichki boshqaruv tizimini rivojlantirishga xizmat qiladi. Yuqori sifatli moliyaviy axborot rahbariyatga tezkor va asoslangan qarorlar qabul qilish imkonini beradi. Bu esa resurslardan samarali foydalanish hamda xarajatlarni optimallashtirishga olib keladi.

Biroq, amaliy tahlillar ayrim muammolar mavjudligini ham ko'rsatadi. Jumladan:

- me'yoriy hujjatlarning murakkabligi;
- ularning tez-tez yangilanib turishi;
- amaliyotda bir xil talqin qilinmasligi;
- kichik biznes subyektlari uchun tushunishda qiyinchiliklar yuzaga kelishi.

Mazkur holatlar ayrim korxonalarda buxgalteriya hisobini to'liq va sifatli yuritishga to'sqinlik qilmoqda. Shu sababli, me'yoriy-huquqiy bazani yanada takomillashtirish, uni soddalashtirish hamda raqamli texnologiyalar bilan integratsiya qilish muhim ahamiyat kasb etadi. Ayniqsa, elektron hisob-kitob tizimlarini keng joriy etish va avtomatlashtirish inson omilini kamaytirishga xizmat qiladi.

Umuman olganda, olib borilgan tahlillar shuni ko'rsatadiki, O'zbekiston Respublikasida buxgalteriya hisobini tashkil etishning me'yoriy-huquqiy asoslari iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash, investitsiya muhitini yaxshilash hamda korxonalar samaradorligini oshirishda muhim omil sifatida namoyon bo'lmoqda. Ushbu tizimni yanada rivojlantirish mamlakat iqtisodiyotining raqobatbardoshligini oshirishga xizmat qiladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

O'zbekiston Respublikasida buxgalteriya hisobini tashkil etishning me'yoriy-huquqiy asoslari mamlakat iqtisodiy tizimining ajralmas qismi sifatida faoliyat yuritadi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, puxta shakllangan me'yoriy-huquqiy baza moliyaviy hisobotlarning aniqligi, shaffofligi va ishonchligini ta'minlashga xizmat qiladi. Shu bilan birga, mazkur tizim korxonalar faoliyatini samarali boshqarish, soliqqa tortish jarayonini takomillashtirish hamda investitsiya muhitini yaxshilashda muhim rol o'ynaydi.

Tahlil natijalariga ko'ra:

1. O'zbekiston Respublikasida buxgalteriya hisobi tizimi ko'p pog'onali, ierarxik tuzilishga ega bo'lib, unda qonunlar, qonunosti hujjatlar hamda xalqaro standartlar o'zaro uyg'unlikda amal qiladi.

2. Buxgalteriya hisobining milliy standartlari (BHMS) va xalqaro moliyaviy hisobot standartlari (IFRS)ni uyg'unlashtirish moliyaviy hisobotlarning xalqaro talablar asosida shakllanishini ta'minlab, investorlar ishonchini mustahkamlaydi.

3. Me'yoriy-huquqiy bazaning izchilligi korxonalarda boshqaruv qarorlarini asoslash, moliyaviy resurslardan samarali foydalanish hamda raqobatbardoshlikni oshirishga xizmat qiladi.

4. Amaldagi muammolar — normativ hujjatlarning murakkabligi, tez-tez o'zgarishi hamda kichik biznes subyektlari uchun amaliy qiyinchiliklarning mavjudligi — me'yoriy-huquqiy bazani yanada takomillashtirish zaruratini ko'rsatadi.

Mazkur xulosalardan kelib chiqib, quyidagi ilmiy-amaliy takliflar ilgari suriladi:

1. Milliy standartlarni soddalashtirish va IFRS bilan uyg'unlashtirish — buxgalteriya hisobi tizimini xalqaro talablar bilan integratsiyalash hamda investorlar ishonchini oshirish uchun zarur.

2. Raqamli texnologiyalarni keng joriy etish — elektron hisobot tizimlarini rivojlantirish va avtomatlashtirish orqali inson omilini kamaytirish hamda hisob-kitob jarayonlarini tezlashtirish.

3. Kadrlarni tayyorlash va malakasini oshirish — buxgalteriya hisobi mutaxassislarining kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish va ularni amaliyot talablariga moslashtirish.

4. Me'yoriy hujjatlarni barqarorlashtirish — normativ hujjatlarning tez-tez o'zgarishini kamaytirish va ularning amaliy qo'llanilishini soddalashtirish.

5. Investitsiya muhitini yaxshilash — shaffof va ishonchli moliyaviy axborot taqdim etish orqali xorijiy kapitalni jalb etish imkoniyatlarini kengaytirish.

Umuman olganda, O'zbekiston Respublikasida buxgalteriya hisobini tashkil etishning me'yoriy-huquqiy asoslarini yanada rivojlantirish va takomillashtirish mamlakat iqtisodiyotining barqarorligi, raqobatbardoshligi hamda samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Mazkur chora-tadbirlar, shuningdek, korxonalarning moliyaviy intizomini mustahkamlash va boshqaruv sifatini oshirishga imkon yaratadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. International Accounting Standards Board (IASB). International Financial Reporting Standards (IFRS). – London: IASB, 2021.
2. O'zbekiston Respublikasi. "Buxgalteriya hisobi to'g'risida"gi Qonun. – Toshkent, 2016.
3. O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi. Buxgalteriya hisobi milliy standartlari (BHMS). – Toshkent, 2020.
4. Karimov A. Moliyaviy hisobot va tahlil asoslari. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2019.
5. Karayev P. Davlat moliyaviy nazoratining turlari va shakllari // Green Economy and Development. – 2023. – Vol. 2, No. 6. – Article 664180.
6. Karayev P. Davlat moliyaviy nazoratining turlari va shakllari // Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot. – 2024. – Vol. 2, No. 6.
7. Abdulazizovich X.U. O'zbekiston Respublikasi hududlarida bilim iqtisodiyotining rivojlanish darajasini baholash uchun uslubiy yordamni shakllantirish // Marketing jurnali. – 2025. – No. 3.

8. Kholmirezayev U.A. Economy of knowledge in the evolution of neoclassical and post-schumpeterian models of economic growth // Ilm, tadqiqot va taraqqiyot. – 2025. – Vol. 3, No. 11. – P. 70–77.
9. Xolmirzayev U.A. Debitor qarzlari aylanishi tahlilini takomillashtirish masalalari. – Ilmiy maqola, 2023.
10. Khakimov B.J., Alimov B.B., Kholmirezayev U.A., Polechov A.X. Theory of Economic Analysis. – Tashkent: Economics-Finance, 2013.
11. Ishimbayev R.N., Kholmirezayev A.X. Tsifrovizatsiya malogo i srednego predprinimatelstva v Uzbekistane // Ekonomika i sotsium. – 2021. – No. 7 (86). – P. 304–307.
12. Xapizovich X.A. Important directions to fight against poverty // Gospodarka i Innovatsie. – 2023. – Vol. 42. – P. 777–780.
13. Abdulazizovich X.U.B., Yoqubjon o'g'li B.Q. Budget tashkilotlari xarajatlarini moliyalashtirish samaradorligi va budjetdan tashqari mablag'larning iqtisodiy ahamiyati // FARS International Journal of Education, Social Science & Humanities. – 2026. – Vol. 14, No. 3. – P. 40–49.
14. Xolmirzayev U.B., Ubaydullayev T. Notijorat tashkilotlar faoliyatida auditorlik tekshiruvi va auditorlik hisobotlarining o'ziga xosligi // Muhandislik va iqtisodiyot. – 2026. – Vol. 4, No. 3.
15. Abdulazizovich K.U. The superiority of cooperation over competition in the development process: theoretical and practical approaches // American Journal of Social Science. – 2026. – Vol. 4, No. 3. – P. 38–47.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2026. № 4

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>
